

Luonnon monimuotoisuus on uhattuna

Luonnon monimuotoisuus on vähenemässä ihmisen toiminnan vaikutuksesta kaikkialla maailmassa. Suomessa tavattavista lajeista jo joka viides on vaarantunut tai uhanalainen. Suurin uhka monimuotoisuudelle aiheutuu lajien elinympäristöissä tapahtuvista muutoksista.

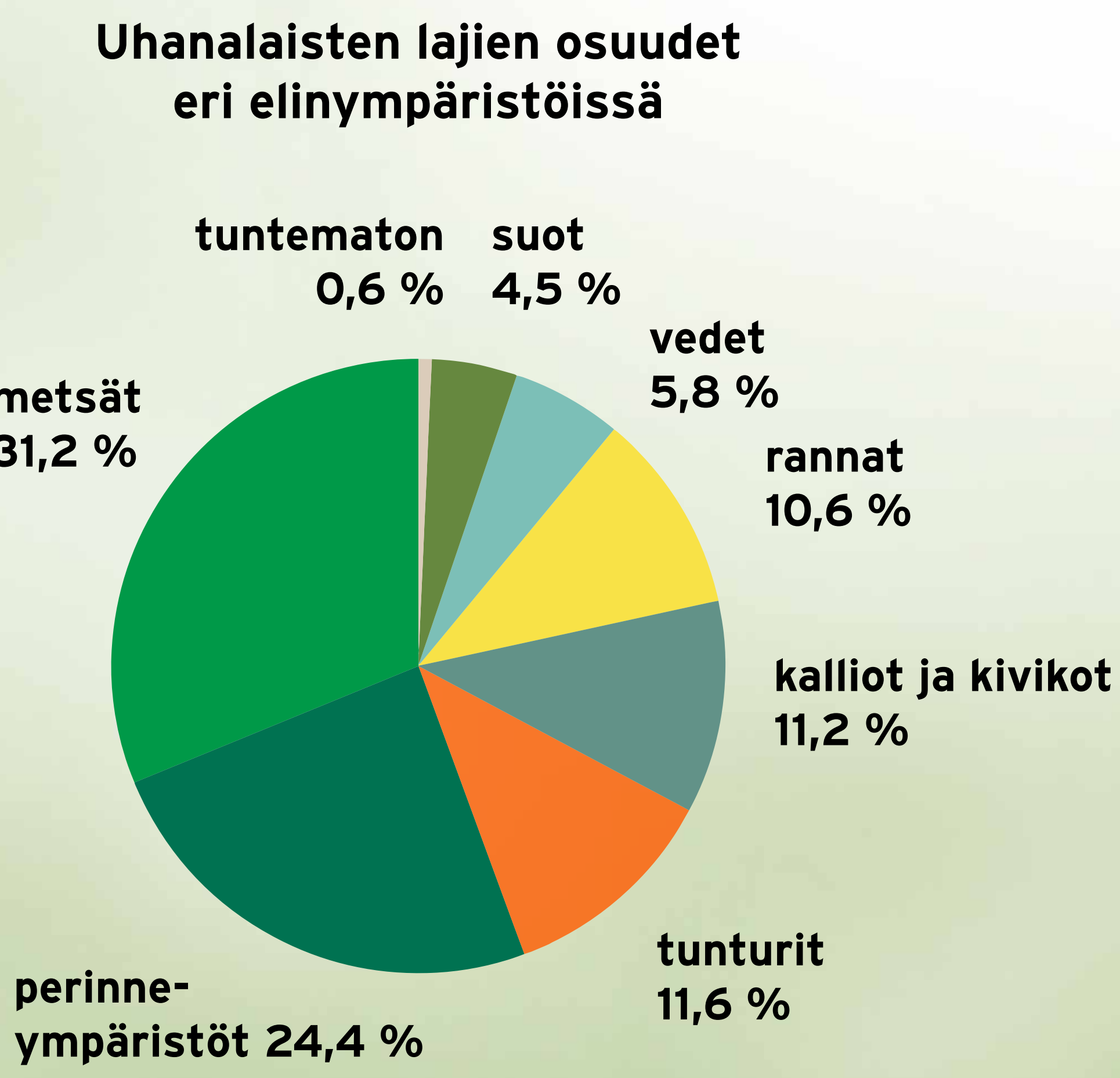
Ihminen muuttaa elinympäristöjä

Suomen rikas luonto on muovautunut aikojen saatossa ainutkertaiseksi kokonaisuudeksi. Erilaisissa elinympäristöissä elää hämmästyttävä rikkaus erilaisia lajeja, jotka ovat sopeutuneet juuri täällä vallitseviin olosuhteisiin.

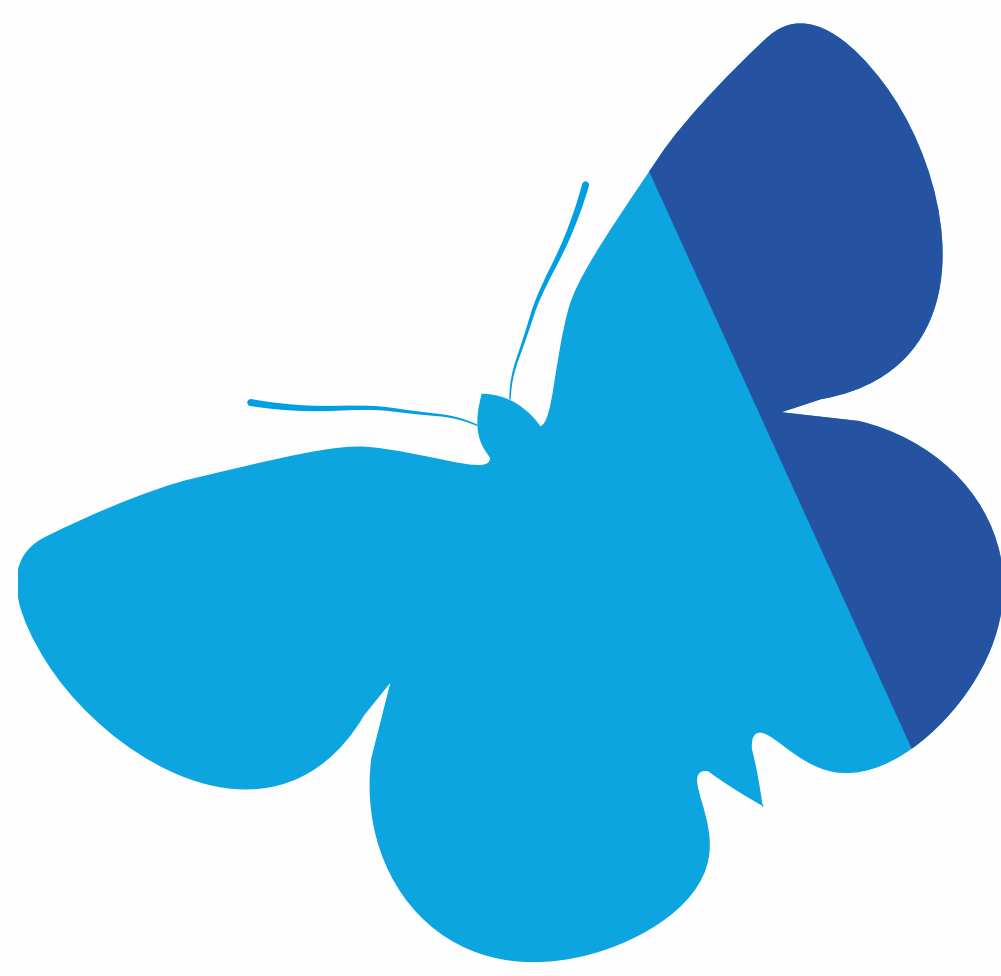
Ihmisen toiminta kuitenkin muuttaa luonnollisia olosuhteita niin, että rikkaat elinympäristöt ja useat lajit ovat vaarassa kadota. Esimerkiksi rakentaminen, luonnonvarojen ylikulutus, rehevöityminen ja ilmansaasteet muuttavat elinympäristöjä niin, että ne muuttuvat alueella esiintyville lajeille sopimattomaksi. Lajien sopeutuminen uusiin olosuhteisiin tapahtuu usein hitaammin kuin elinympäristössä tapahtuva muutos, jolloin monen lajin selviäminen on vaakalaudalla.

Espoon luonto on rikasta

Espoossa on suureksi kaupungiksi poikkeuksellisen paljon luontoa. Karut kalliot, vehreät niityt, järeät kuusikot ja kosteat korpipainanteet lahopuineen ovat osa Espoon elinympäristöjen monimuotoisuutta. Suomessa harvinaisten rehevien lehtojen ja jalopuumetsikköjen suojeluun Espoolla on erityinen velvollisuus. Monet arvokkaat purot ja joet mutkittelevat vaihtelevan metsäluonnon, viljelymaiden ja asutuksen lomassa.

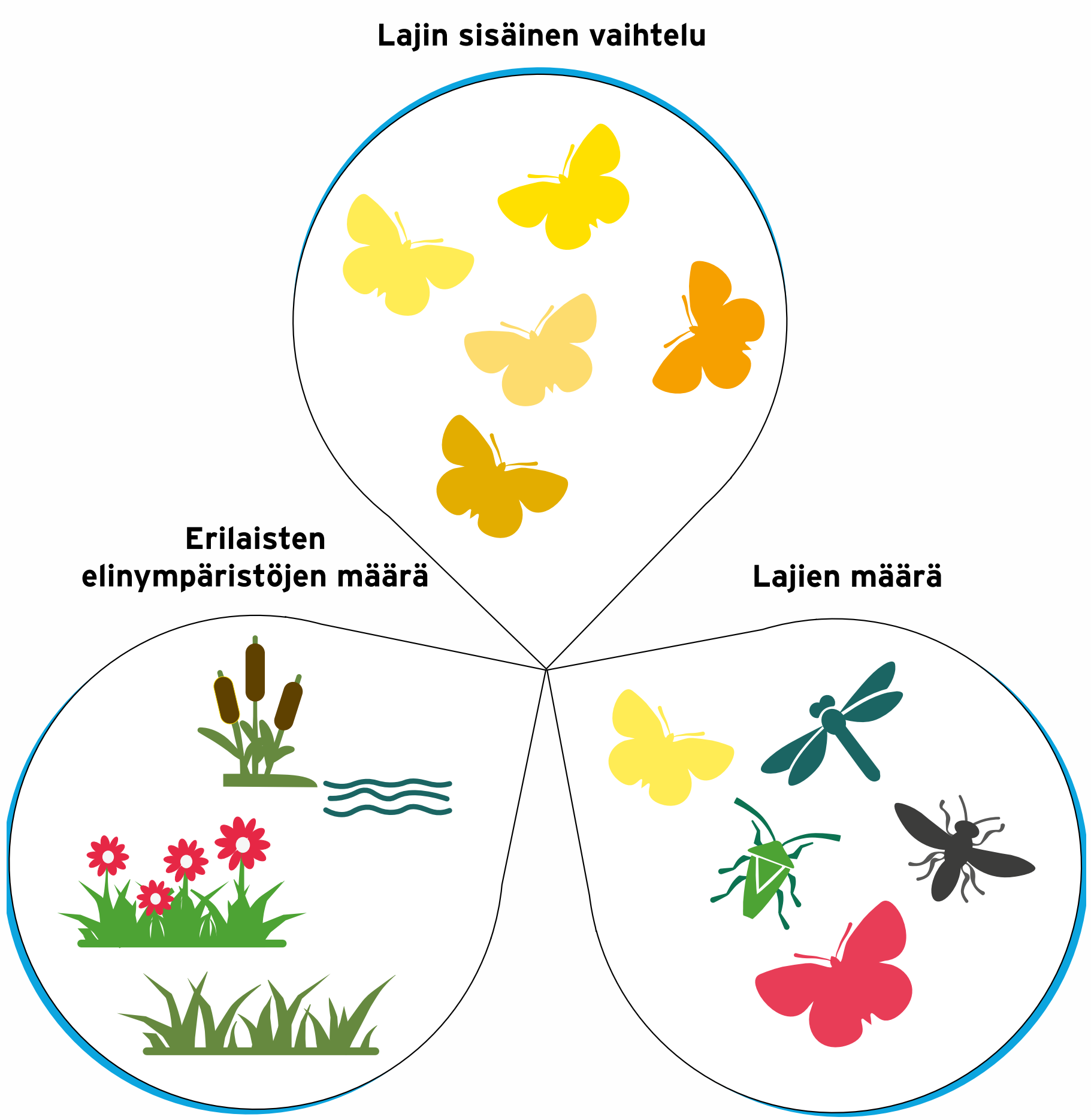
Lajien uhanalaisuutta arvioidaan Suomen lajien Punaisessa kirjassa muun muassa ensisijaisen elinympäristön perusteella. Lajien uhanalaisuusarvioinnissa hyödynnetään Kansainvälisen luonnonsuojeluliitto IUCN:n ohjeita.

21,8 %

Suomessa esiintyvistä lajeista on silmälläpidettäviä, vaarantuneita, uhanalaisia tai jopa hävinnyt kokonaan.

Lähde: Suomen Punainen lista 2019

Luonnon monimuotoisuus tarkoittaa kaikkea elollisessa luonnossa esiintyvää vaihtelua ja rikkautta. Sitä voidaan tarkastella lajin sisäisenä vaihteluna, ekosysteemissä elävien lajien runsautena tai monien erilaisten elinympäristöjen säilymisenä.

Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen on yhtä vakava uhka kuin ilmastonmuutos.

Yksilön toiminnalla on merkitystä

Teemme päivittäin valintoja, joilla on vaikutusta luonnon monimuotoisuuden säilymiseen niin paikallisella tasolla kuin maailmanlaajuisesti: sillä, mitä syömme, mitä ostamme ja kuinka käsittelemme jättemme, on vaikutusta kaikkeen elämään ympärillämme. Luonnonkirjoa voi vaalia lähiluonnossa, omalla pihalla tai jopa parvekkeella.

Lumoudu kaupunkiluonnosta -näyttely esittelee keinoja, joiden avulla voimme itse omalla toiminnallamme vaikuttaa luonnon monimuotoisuuden säilymiseen.

Tervetuloa tutustumaan kaupunkiluonnon lumoon!

Lumoudu kaupunkiluonnosta

kuva: Aura Tuominen

Luonnon rikkaus on kaikkien etu

Ihminen on monin tavoin riippuvainen ekosysteemien ja luonnon monimuotoisuuden tuottamista hyödyistä, kuten ravinnosta, raaka-aineista, puhtaasta vedestä ja ilmasta. Ne luovat pohjan kaikelle ihmisen toiminnalle.

Ihminen ei selviä ilman monimuotoista luontoa

Luonnon monimuotoisuus on kuin verkko, jossa kaikki eliöt ovat yhteydessä toisiinsa. Yhden lajin populaation kärsiessä useat muut lajit, jopa kokonainen elinympäristö voi olla vaarassa. Nämä monimutkaiset suhteet lajien ja elinympäristöjen välillä ylläpitävät elämän edellytyksiä maapallolla.

Ympäröivän luonnon monimuotoisuus on ihmisille elinehto. Kaikkien lajien lääkinällisiä tai ravitsemuksellisia vaikutuksia ei vielä tunneta, ja siten monimuotoisuuden suojele kaikkialla maailmassa voi turvata ihmiskunnan selviytymistä tulevaisuudessa esimerkiksi kulkutaudin tai nälänhädän uhatessa.

Monet elinympäristöt ja lajit ovat vaarantuneet ihmisen toiminnan vaikutuksesta, ja olemme vastuussa aiheuttamiemme haittojen korjaamisesta. Luonnon monimuotoisuuden suojelussa on kyse elämän kunnioittamisesta.

Luonto tarjoaa ekosysteemipalveluita

Ekosysteemipalvelut ovat ilmaisia ja elintärkeitä hyötyjä, joita saamme ympäröivästä luonnosta. Nämä aineelliset ja aineettomat hyödyt ovat ihmiselle korvaamattomia. Ympäristö tuottaa meille puhdasta ilmaa ja ravintoa, säätelee veden ja ravinteiden kiertoa sekä toimii paikkana virkistytymiselle.

Marjastus ja sienestys ovat ekosysteemin tarjoamia palveluita, joita ihmiset käyttävät. Ne tarjoavat sekä taloudellisia että ravitsemuksellisia hyötyjä.

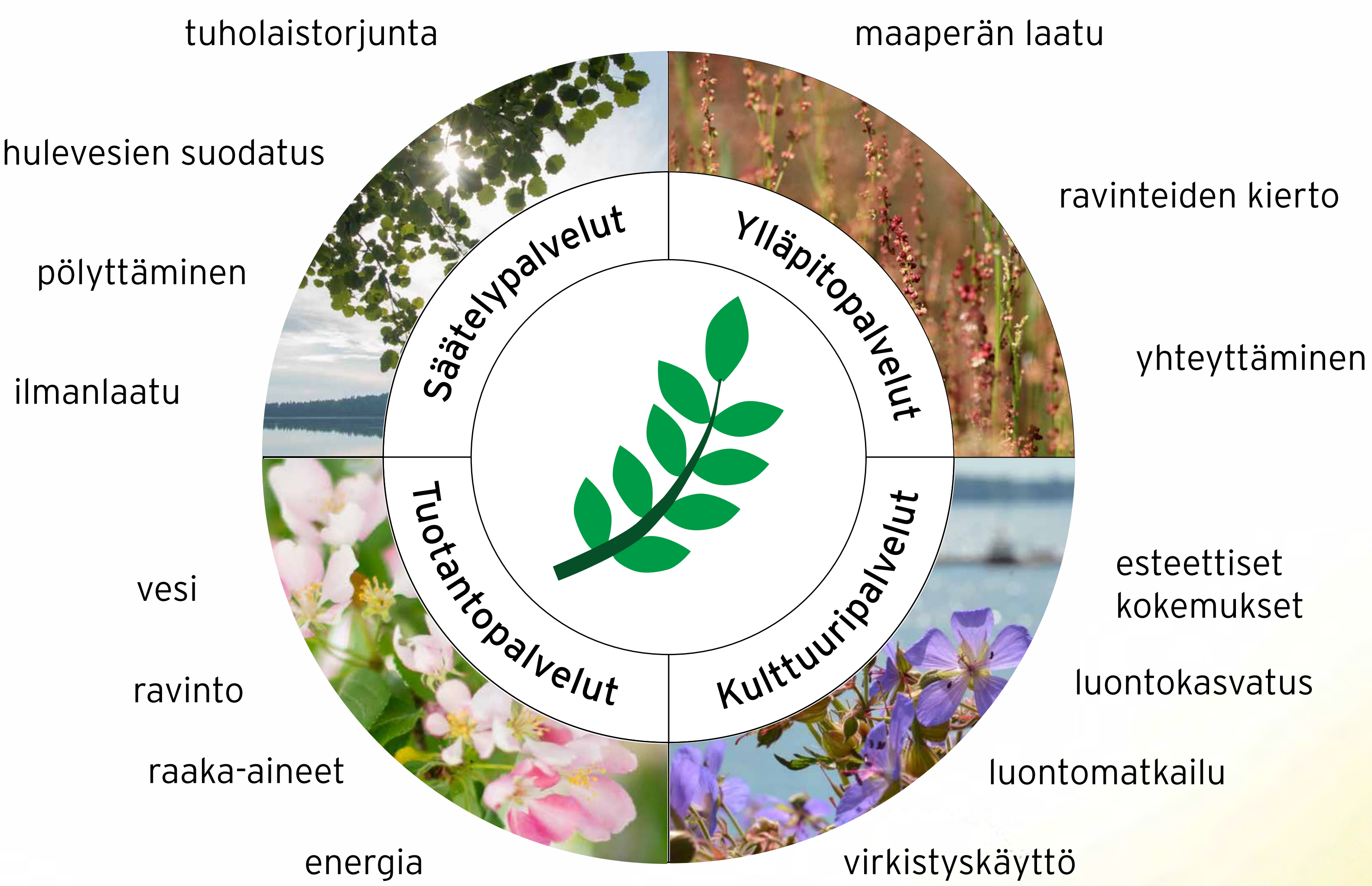

Kansainvälinen biodiversiteettisopimus

Biologista monimuotoisuutta koskeva YK:n yleissopimus hyväksyttiin Rio de Janeirossa vuonna 1992. Allekirjoittamalla sopimuksen Suomi sitoutui pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen vuoteen 2010 mennessä. Tähän tavoitteeseen ei kuitenkaan päästy ja maailmanlaajuinen monimuotoisuuden köyhtyminen jatkuu edelleen. Uusi tavoite monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi asetettiin vuoteen 2020.

Suomessa monimuotoisuutta turvataan valtakunnallisilla toimenpideohjelmilla ja strategioilla. Ne ovat keinoja, joiden avulla luonnon monimuotoisuus tuodaan osaksi kaikkea yhteiskunnallista toimintaa.

Esimerkkejä luonnon tuottamista ekosysteemipalveluista

Lumoudu kaupunkiluonnosta

kuvat: Jussi Helimäki, Anna Hakala, Taru Turpeinen, Aura Tuominen, Villa Elfvik

Hallittu hoitamattomuus säästää luontoa ja viherpeukaloa

Pihat ja puutarhat tarjoavat parhaimmillaan suojaisia ja monimuotoisia elinympäristöjä, joissa monet uhanalaiset niittykasvit viihtyvät. Luonnonmukaisesti hoidettu piha ei ole hoitamaton, vaan pihan kasvillisuus, elämä ja luonne mukailevat pihan luonnollisia kasvuolosuhteita.

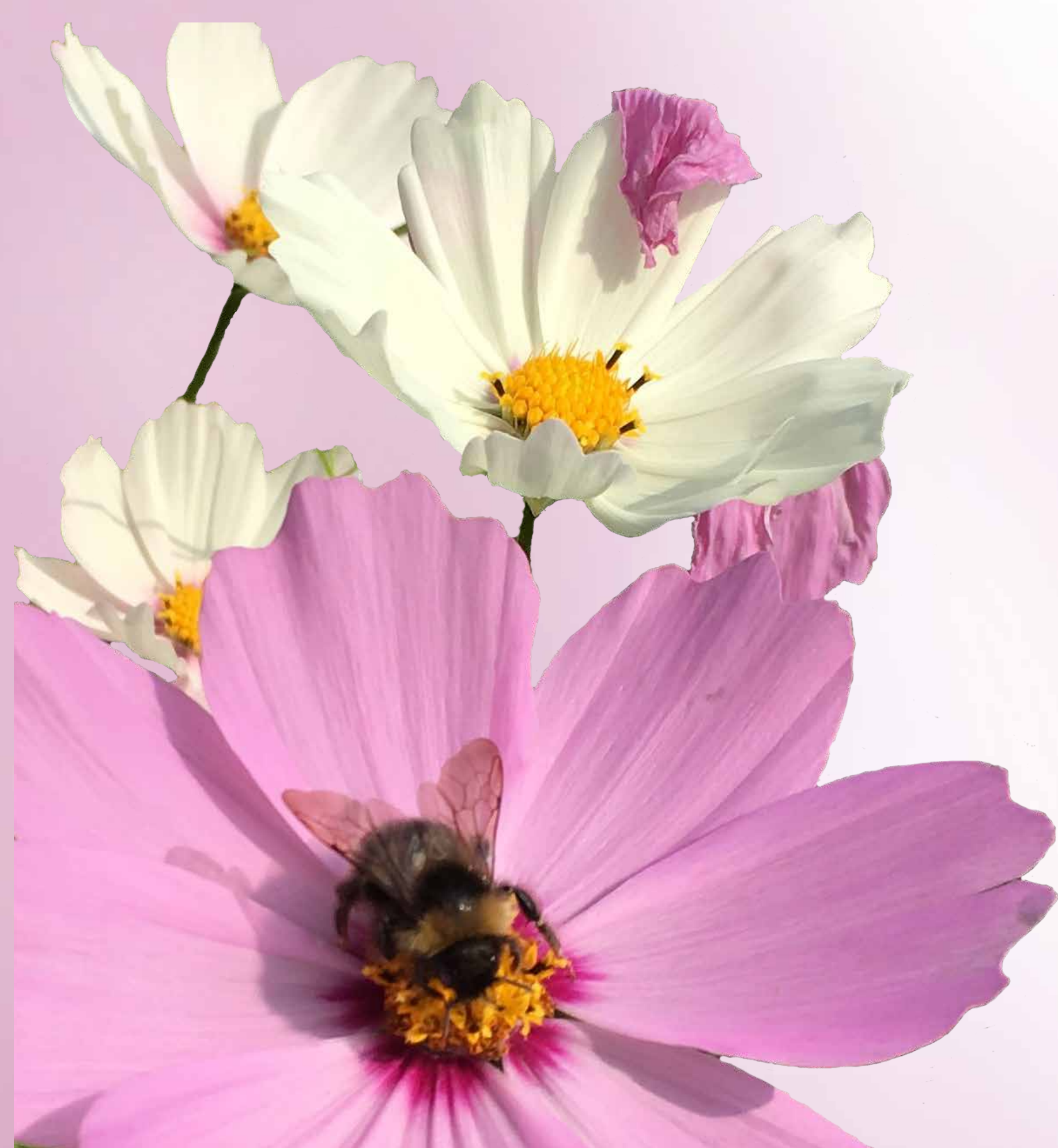
Perusta pihallesi luonnonkukkaniitty!

Pölyttäjät ovat ihmisille elinehto, sillä ilman pölyttäjiä niistä riippuvaiset kukat eivät lisäänty eivätkä esimerkiksi mustikat, omenat tai marjapensaat tuota satoa. Pölytettävien kukkien puutteessa Suomessakin tärkeimmistä pölyttäjistä - kimalaisista, mehiläisistä ja perhosista - lähes joka viides on uhanalainen.

Omalla pihalla luonnon monimuotoisuutta voi ylläpitää perustamalla luonnonkukkaniityn. Voit jättää nurmikon leikkaamatta ja antaa luonnollisen kasvillisuuden ottaa vallan. Voit myös kylvää niittykasvien siemeniä tai taimia niityksi muokatulle alueelle. Jos leikkaat nurmikkoa, kierrä leikatessa kukkivat kukat. Luonnonkukkaniitty niitetään muutaman kertoja vuodessa sen jälkeen, kun kasvit ovat siementäneet. Voit myös kitkeä pois ylivaltaa ottavia kasveja.

Haravointi köyhdyttää maaperää

Luonnossa ravinteet kiertävät paikallisesti, joten jos leikkaat nurmikkoa, jätä leikatessa leikkuujäte ja lehdet maahan rikastamaan maaperää. Eloperäinen aines ja kasvinosat, kuten komposti, lanta, tuhka, erilaiset katteet, ruuhosilppu, oksahake tai muu maatuva aines toimivat hyvin luonnonmukaisina lannoitteina. Syksyisin voit silputa lehdet ja kasvinosat pienemmiksi ja jättää maatumaan.

Monimuotoisuutta voi ylläpitää myös kerrostalossa. Perusta parvekealaatikko pölyttäjäystävällisistä kukista tai ehdota taloyhtiöllesi pihan monipuolistamista esimerkiksi kukkivilla kasveilla, lahoppuulla tai pihalammella.

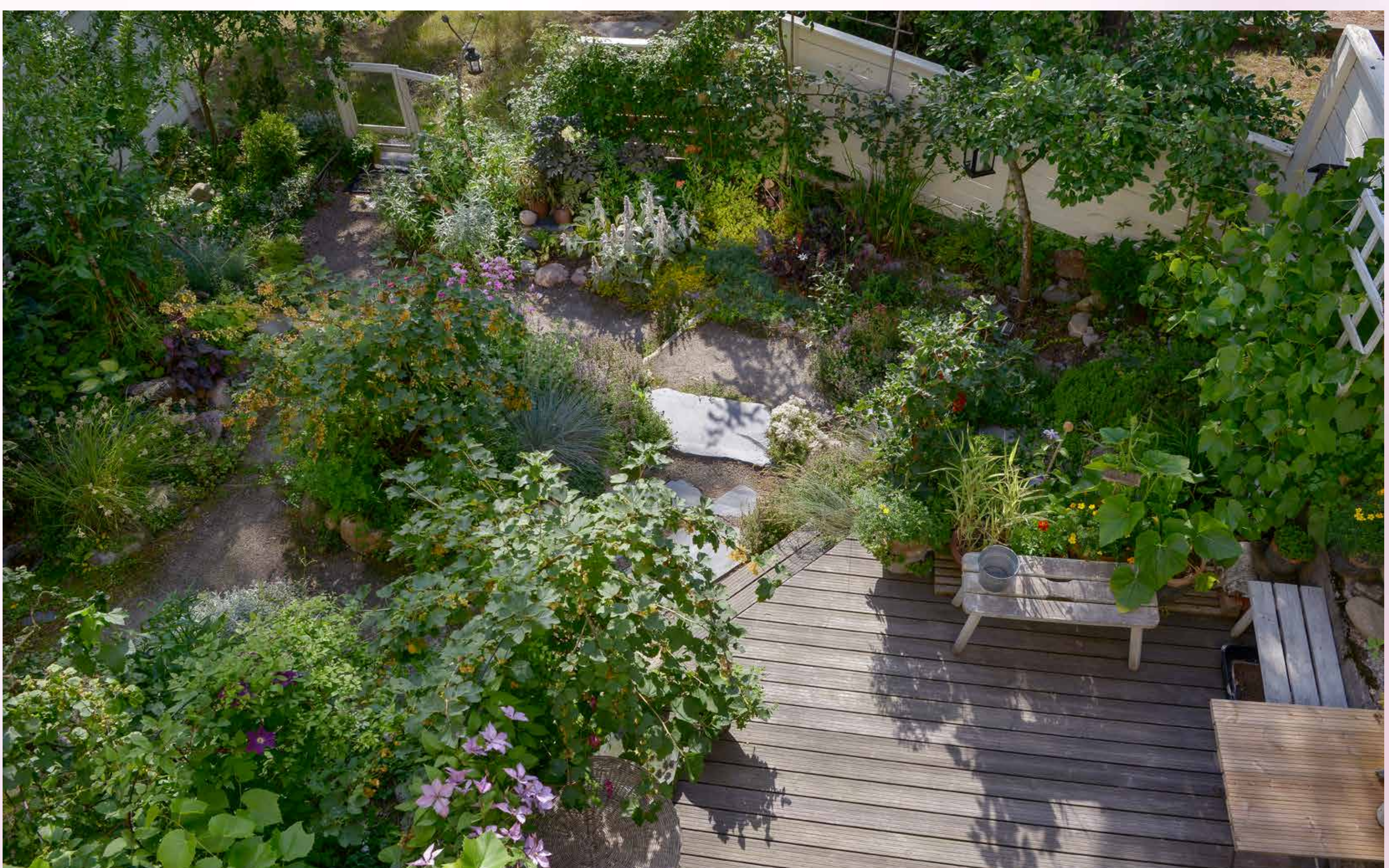
Huomioi nämä valitessasi pihan kasveja:

Valitse pölyttäjäystävällisiä kasveja, jotka tuottavat mettä ja houkuttelevat paikalle kimalaisia, mehiläisiä ja kukkakärpäsiä. Perennoista tällaisia ovat esimerkiksi punalatvat, piiskut, maksaruoho ja raunioyrtit.

Valitse eri aikaan kukkivia kasveja, niin pörräisille riittää pölytettävää alkukesästä syksyyn saakka. Koko kasvukauden kestävä puutarhan saat esimerkiksi istuttamalla krookusta, kurjenpolvia, vadelmaa, laventelia, ajuruohoja, kehäkukkaa, auringonkukkaa ja syysasteria.

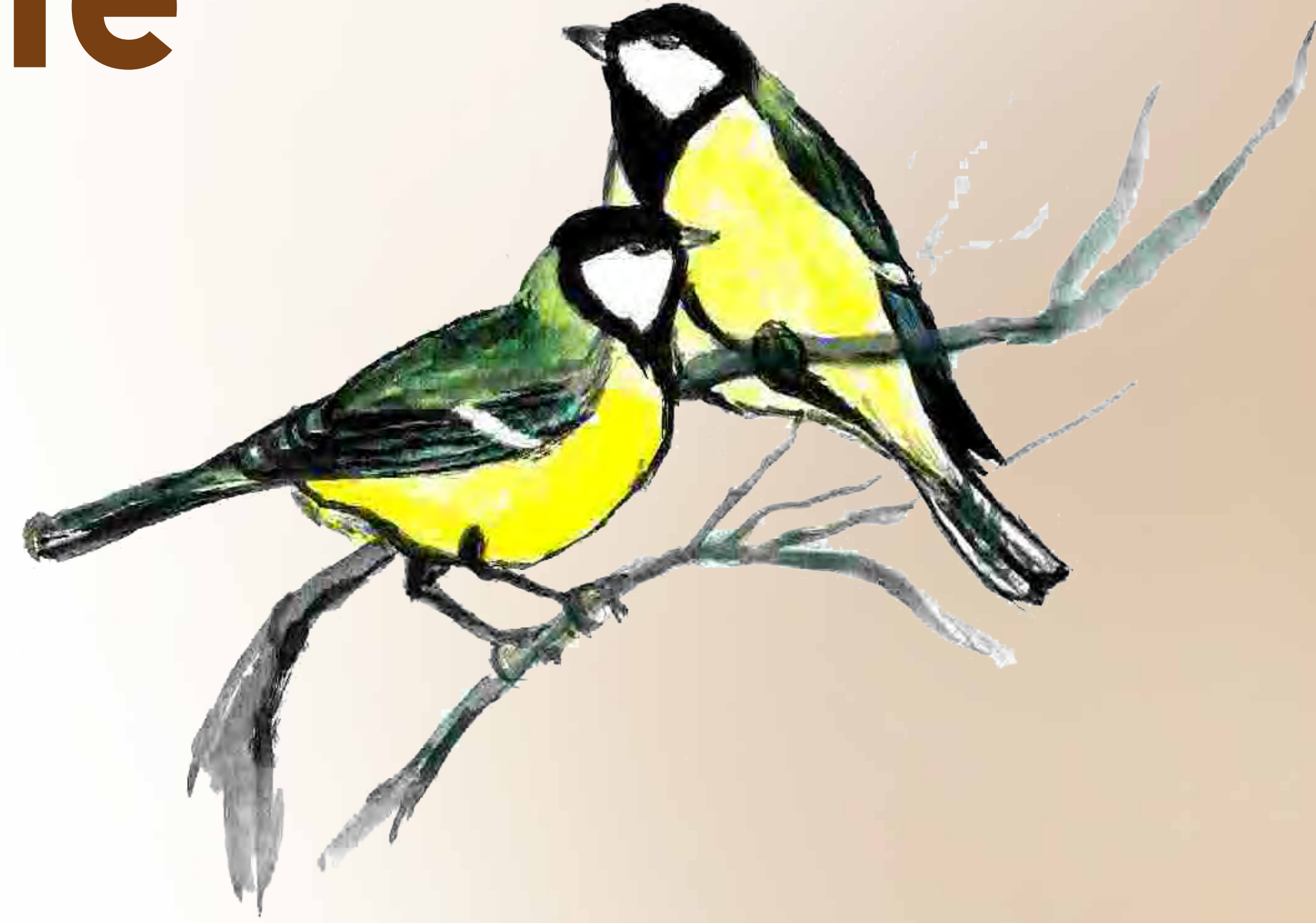
Suosi kotimaista ja lajeja, joita elää Suomessa myös luonnonvaraisena. Ulkomaisten taimien mukana luontoon voi kulkeutua haitallisia vieraslajeja ja pölyttäjiille vaarallisia tuholaismyrkkyyä. Kotimaiset kasvilajit ovat sopeutuneet täällä vallitseviin olosuhteisiin.

Suosi pensaita ja puita, jotka tuottavat marjoja, esimerkiksi pihlajaa, seljaa, aroniaa tai hedelmäpuita.

Rakenna pönttö kodiksi pihan asukkaille

Useat linnut ja lepakot käyttävät hyväkseen vanhoja kolopuita, joita ei nuorena, hoidetussa talousmetsässä juuri esiinny. Tämän vuoksi monet koloissa pesivät lajit ovat harvinaistuneet. Houkuttele linnut ja lepakot pihallesi pöntöillä! Pöntön voit tehdä itse tai ostaa valmiina.

Eri lintulajit viihtyvät erilaisissa pöntöissä, joten kannattaa selvittää kullekin pesijälle sopivan kodin mitat. Suomen linnuista esimerkiksi kirjosieppo, erilaiset tiaiset ja kottarainen pesivät pöntöissä.

Pönttö pesijän mukaan

Suomessa pesivistä lintulajeista yli kolmasosa on uhanalaisia. Metsälintuja uhkaa erityisesti pesimäpaikkojen puute, sillä pesäpuuksi kelpaavia puita on metsissä vain vähän. Linnut ovat runsastuneet paikoissa, joihin on ripustettu paljon linnunpönttöjä, joten nimenomaan pesäpaikkojen, ei ravinnon puute vaikeuttaa lajien selviämistä. Omassa pihassa pääset nauttimaan lintujen viserryksestä helposti ripustamalla pihamaalle tai valoisaan metsään linnunpöntön.

Lepakko viihtyy lämpimällä paikalla

Lepakot ovat Suomessa harvinaistuneet elinympäristöjen muutosten seurauksena, vaikka osa lajeista onkin sopeutunut hyvin myös kaupunkiolosuhteisiin. Lepakot kaipaavat turvakseen päiväpiiloja. Ullakolla tai ulkorakennuksessa majailevien lepakoiden elämää ei pidä häiritä, sillä kaikki Suomessa tavattavat lepakkolajit ovat rauhoitettuja.

Avopohjaisen, paljon koloja sisältävän lepakonpöntön voi rakentaa itse. Kiinnitä se korkealle talon ulkoseinään tai erilliseen pylvääseen. Pönttö kannattaa sijoittaa avoimelle ja lämpimälle paikalle niin, että sen kulkuaukon eteen ei jää esteitä.

Yksi lepakko voi pyydystää yön aikana jopa

2 700

hyönteistä! Mikä olisikaan tehokkaampi tapa mökkipihan itikoiden torjuntaan?

Lähde: Luonnontieteellinen keskusmuseo Luomus

Lepakonpönttöön kuljetaan alakautta. Se ripustetaan aurinkoiselle paikalle 3-6 metrin korkeuteen.

Siilin talvipesä vuorataan lehdillä ja risuilla tontin rauhalliseen nurkkaukseen.

Siili on pihojen arka asukki

Siili on Suomessa uhanalaistunut muun muassa liikenteen ja ympäristömyrkköjen vaikutuksesta. Haasteita siilille aiheuttavat myös suojaattomat pihat, ruuan niukka saatavuus ja leudot talvet, jotka sekoittavat sen vuosirytmien. Suomessa siili elää pääasiassa rakennetuissa ympäristöissä, joissa se löytää sopivaa hyönteisravintoa esimerkiksi lehtikasoista.

Siili vaipuu talvihorrokseen kuivaan ja lämpimään paikkaan, esimerkiksi talojen alle, halkopinoon, lehtikompostiin tai lehtikasaan. Talvihorroksen turvaamiseksi voit rakentaa siilille talvipesän. Pesälaatikko sijoitetaan hiljaiseen paikkaan mahdollisimman kauas kaduista, suojataan petoeläimiltä ja eristetään niin, ettei kosteutta pääse kertymään. Pohjaton laatikko pehmustetaan kuivilla lehdillä ja täytetään esimerkiksi heinällä.

Lumoudu kaupunkiliunnosta

kuvat:

Anna Häkälä,
Vesa Turtola

Vesiäihe tuo elämää pihaan

Lammen tai kosteikon avulla omalla pihalla voi tarjota elinympäristön monille kosteissa olosuhteissa viihtyville vesi- ja rantakasveille ja eliöille. Samalla lampi voi auttaa huolehtimaan hulevesistä paikallisesti.

Sadeputarha auttaa hulevesien hallinnassa

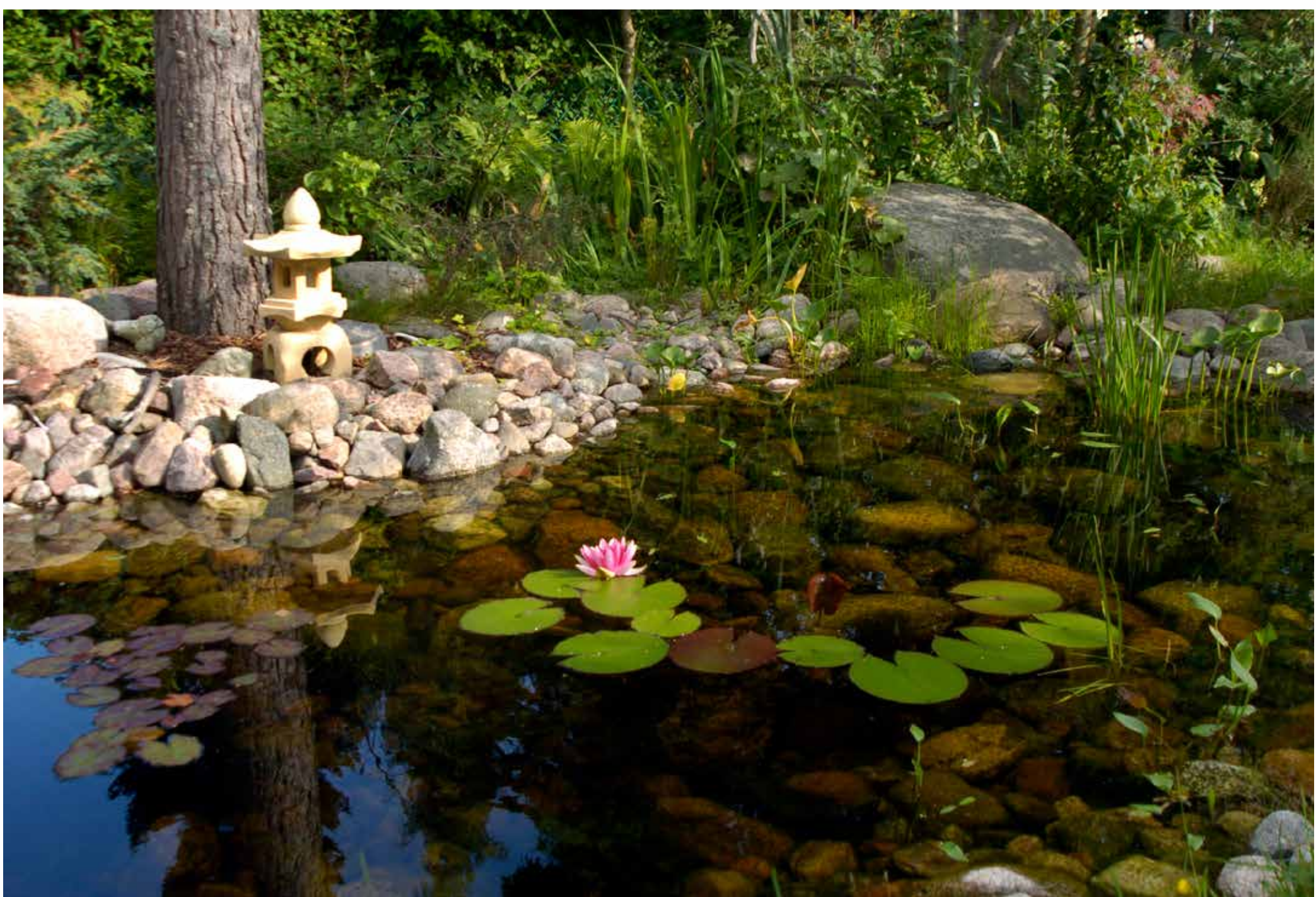
Hulevedet ovat rakennetuille pinnoille kertyviä sade- ja sulamisvesiä, jotka virtaavat putkistojen kautta vesistöihin. Puhdistamattomana ne voivat heikentää vesistöjen laatua.

Hulevesistä tulisi huolehtia omalla pihalla kestävästi niin, että mahdollisimman suuri määrä vedestä kerätään kasteluvedeksi tai imeytetään suoraan maaperään. Näin kaupunkien sadevesiverkostot kuormittuvat vähemmän, eivätkä ravinteet tai kemikaalit kuormita vesistöjä. Voit myös lisätä pihallesi vettä läpäiseviä pintoja, kuten sora- ja hiekkateitä ja viheralueita, jotka ohjaavat sadeveden kasvien juurille ja rikastavat elinympäristöjä.

Luonnonmukaista hulevesien hallintaa ovat esimerkiksi sadeputarhat tai viherkatot. Sadeputarha on ympäristöään alempana oleva painanne, johon hulevedet kerääntyvät ennen imeytymistään maahan. Kosteutta keräävään painanteeseen soveltuu moni kosteissa olosuhteissa viihtyvä kasvi, kuten paju, tervaleppä, kurjenmiekat, ranta-alpi ja rantakukka.

Hulevesiä puhdistetaan ennen vesistöihin päätymistä muun muassa hulevesialtaiden, lampien ja kosteikkojen avulla. Espoon Hansavalkamaan on rakennettu hulevesiä keräävä kosteikko, jonka rannoille kasvaa kosteutta sitovaa kasvillisuutta. Kaupungissa joilla, puroilla ja ojilla on tulvien hallinnassa iso merkitys.

Pihalampi voi olla sekä pihan kruunu että luonnon kannalta arvokas.

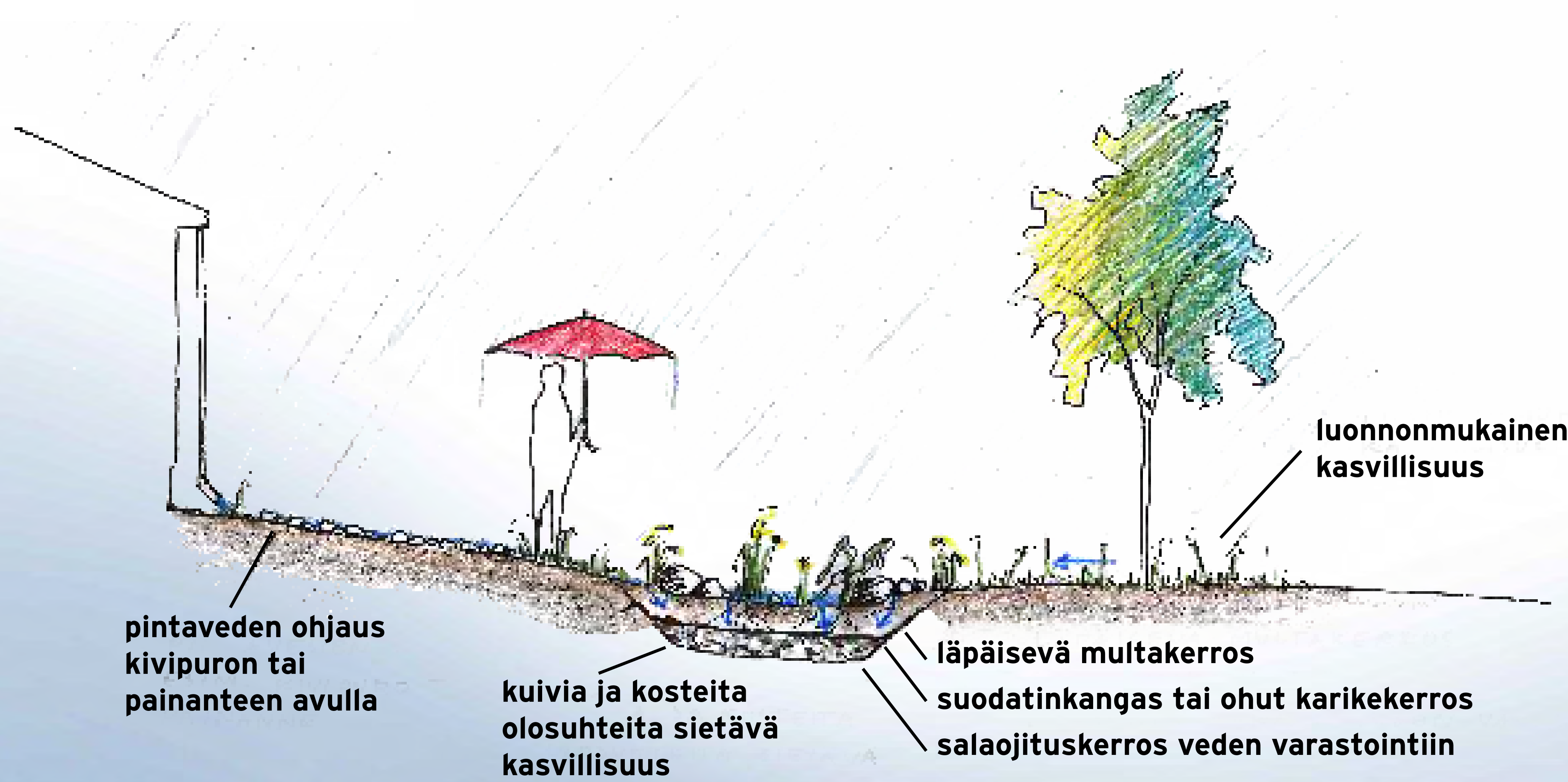
Pihalammen kivikossa vipeltävät sisiliskot

Pihalammen avulla oman pihan monimuotoisuutta voi lisätä tarjoamalla elinympäristön monille rannoilla ja kosteikoissa viihtyville lajeille. Lampi voi houkutella paikalle niin niin sammakoita, vesimittareita, sudenkorentoja, vesiliskoja, lintuja kuin perhosiakin. Kesähelteillä jo pieni vesiastiakin tarjoaa viiennystä linnuille, nisäkkäille ja hyönteisille.

Pihalampi rakennetaan rajaamalla kuoppa allasmuovilla ja reunustamalla se kivillä ja erilaisilla rantakasveilla. Lammen ylläpito on helppoa, kun puhdistat lammen keväisin ja lisäät siihen vettä tarpeen mukaan.

Monimuotoisessa pihalammessa voi asustaa vaikka sammakoita.

Lahopuu on tärkeä osa luonnon kiertokulkua

Lahoamiseen osallistuvalla monipuolisella eläinten, sienten ja pieneliöiden lajistolla on tärkeä tehtävä ravinteiden kierrossa. Tehokkaan metsienhoidon seurauksena lahopuuta on kuitenkin liian vähän, minkä vuoksi moni lahopuusta riippuvainen laji on vaarassa kadota. Helppo tapa varjella monimuotoisuutta omassa pihassa on lisätä lahopuun määrää.

Lahopuuta puutarhaan

Omassa puutarhassa tai pihassa voit auttaa monenlaisia eliöitä aina sienistä pieneliöihin ja lintuihin säästämällä lahopuuta. Lahopuuta voi hyödyntää pihassa monenlaisissa rakenteissa, esimerkiksi risuista ja oksista rakennetussa lahopuuaidassa tai istutusten rajaamisessa.

Puiden rungot tai niiden osat ovat käyttökelpoisia moneen tarkoitukseen paikoissa, joissa puuaineksen hidas lahoaminen ja pehmeneminen eivät tuota ongelmaa. Kokeile rajata esimerkiksi kukkapenkki tai pihapolut puisilla pölkyillä ja anna niiden lahota! Lahottajille omistettu lahopuutarha on helppo tehdä itse sijoittamalla lahoavaa puuta sopivaan paikkaan ja koristelemalla se istutuksilla.

Jos kaadat puun, jätä pihaan mahdollisimman korkea kanto tai pötkelö, jossa on tarpeeksi lahopuuta eliöille pitkäksi aikaa. Vaali pihallasi vanhoja, onttoja lahopuita, jos ne eivät aiheuta vaaraa rakennuksille tai ihmisille.

Rakennat helposti aidan lahopuusta keräämällä tolpparivistöjen väliin oksia, rungonpätkiä ja muuta puuainesta aina kun sitä kerääntyy. Aita lahoaa vähitellen ja tarjoaa lahopuuta sitä hyödyntäville lajeille jopa vuosikymmeniksi. Samalla se tarjoaa suojaa esimerkiksi linnuille.

Lahopuutarhan saa mahtumaan pieneenkin pihaan. Jokaisella lahoamisen vaiheella on oma erikoistunut kääpä-, jäkälä- ja hyönteiselistönsä.

Hyönteishotelli voi tarjota pesäpaikan ja turvaa monenlaisille hyönteisille paikoissa, joissa lahopuuta tai sopivia koloja on luontaisesti vähän. Yksinkertaisen hotellin voi rakentaa esimerkiksi poraamalla reikiä kuivaan pölkkyyh ja sijoittamalla sen aurinkoiseen paikkaan.

Tuholaistorjunta uhkaa myös pölyttäjiä

Kemialliset torjunta-aineet eivät poista puutarhasta ainoastaan tuohyönteisiä, vaan vaarantavat myös pölyttäjät ja muut hyödylliset hyönteiset. Kaikkien torjunta-aineiden haittavaikutuksia ihmiselle ja luonnolle ei vielä tiedetä.

Tuohyönteisiä ja etanoita voi karkottaa puutarhasta monin eri tavoin ilman kemiallisia torjunta-aineita. Puutarhassa niin tuholaiset kuin rikkakasvitkin voi pääosin torjua pyydyksin ja käsin keräämällä. Luonnon monimuotoisuuden lisääntyessä myös tuholaiden luontaiset viholliset lisääntyvät. Leppäkerttuja odotellessa kokeile kirvojen torjuntaan esimerkiksi mäntysuopaliuosta!

Lumoudu kaupunkiluonnosta

piirroksat: Villa Elfvik, Eeva Vaahtera
kuvat: Hilja Kurkinen, Anna Hakala, Tia Lähteenmäki

Viisas retkeilijä huolehtii ympäristöstään

Retkeilijä voi tehdä luonnossa liikkeessaan monia valintoja, jotka vaikuttavat retkikohteen luonnon hyvinvointiin retken aikana ja sen jälkeen. Viisas retkeilijä jättää retkikohteen koskemattomaksi, jotta myös seuraavat vierailijat voivat nauttia sen lajikirjosta.

Vinkkejä ympäristöviisaaseen retkeilyyn

Luonnon monimuotoisuudesta huolehtivana retkeilijänä

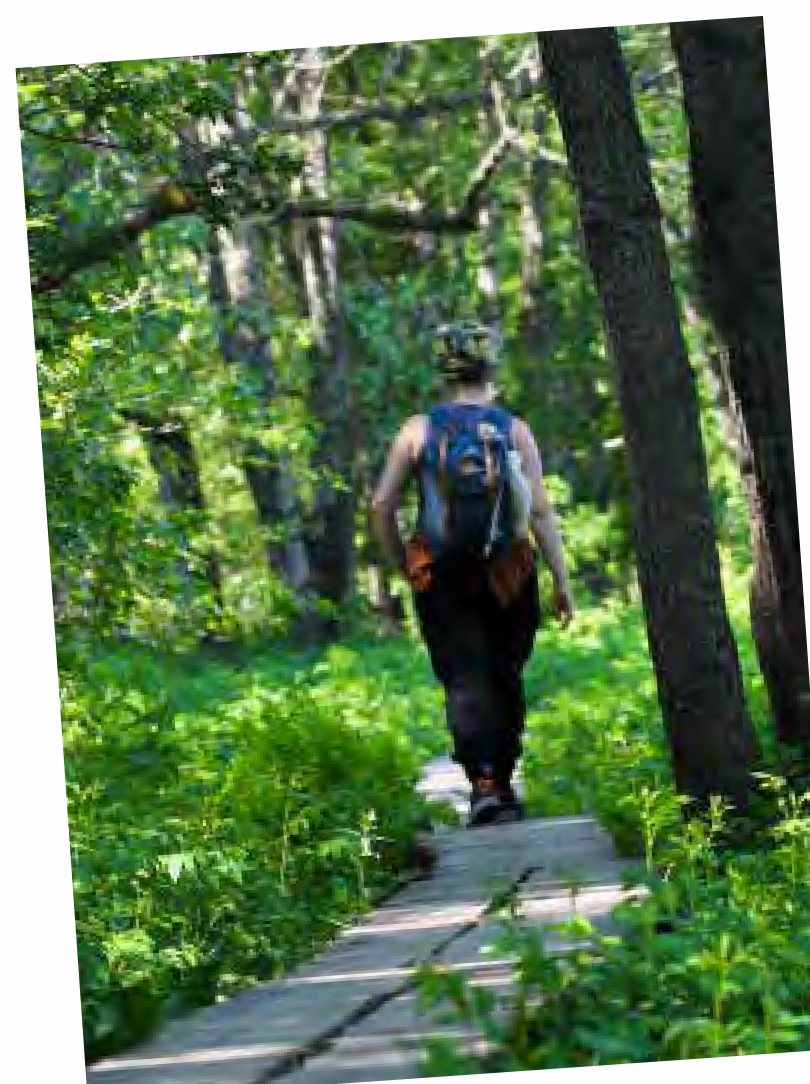
1. Nautin luonnosta vain katsellen ja jätän kaikki luontoelementit koskemattomiksi.
2. Kunnioitan retkeilyalueen sääntöjä ja teen tulen vain merkityille tulipaikoille.
3. Vien roskat mukani retken päätteeksi.
4. Annan linnuille pesimärauhan ja vältän liikkumista lintujen pesimäalueilla keväisin ja alkukesästä.
5. Pidän koirat kytkettynä kiinnipitoaikana. Luonnonsuojelualueilla koirat pidetään aina kytkettyinä.
6. Tarkkailen eläimiä kauempaa enkä häiritse niiden rauhaa.
7. Kuljen luonnonsuojelualueilla ja herkissä ympäristöissä vain merkityillä poluilla kulumisen ehkäisemiseksi.
8. Suosin myös tuntemattomampia retkeilyalueita, jotta ihmisten aiheuttama kulutus jakautuu tasaisemmin.
9. Opettelen tunnistamaan lajeja. Luontohavaintoja kerätään valtakunnallisesti esimerkiksi ympäristöministeriön ylläpitämälle **www.kansalaishavainnot.fi** -sivustolle. Kansalaisten tekemät havainnot ovat tärkeitä, sillä niillä voidaan täydentää viranomaisten mittauksia.
10. Valokuvaan ja jaan muistoja retkestäni vastuullisesti. Jaan ainoastaan sellaisia kuvia, joissa jokamiehenoikeuksia ja kansallispuistojen sääntöjä noudatetaan.

Kaupungissa lähimetsät tarjoavat monia mahdollisuuksia virkistäytymiseen ja luonnon havainnointiin.

Lähiluonnossa on tutkittavaa koko perheelle

Retkeilemällä kotisi lähiympäristössä pääset tutustumaan omaan lähialueeseesi ja sen monimuotoisuuteen. Samalla vältät tarpeetonta matkustamista. Lähe tutkimusmatkalle takapihallesi!

Tee retki paikkaan, jossa et ole ennen käynyt. Retkivinkkejä omaan kaupunkiisi löydät esimerkiksi Retkipaikasta, **www.retkipaikka.fi**. Löytyykö kotisi läheltä monimuotoisuuden kehto, esimerkiksi niitty, suo, lehto tai merenrantaa?

Tee eväretki luontoon! Ympäristön huomioivasta eväskorista ei synny jätettä. Suosi luomua ja muita vastuullisesti tuotettuja herkuja.

Ripusta ulos perhosbaari ja tarkkaile perhosia ja muita hyönteisiä, joita sen ympärille kerääntyy. Tunnistatko kaikki?

Tee ympäristötaidetta luonnonelementeistä ilahduttamaan kanssakulkijoita. Ethän kuitenkaan revi irti kasvillisuutta.

Osallistu Luonto-Liiton Kevätseurantaan osoitteessa **www.kevatseuranta.fi**.

*Niemi rauhoitettu on,
metsä siis koskematon.
Aistit valppaina kulje,
luonto vain muistiisi sulje.*

Lumoudu kaupunkiluonnosta

runo: Mosatonttu Oy
kuvat: Taru Turpeinen, Aura Tuominen, Heidi Annala, Hilja Kurkinen, Hanna Kokkonen

Roskat eivät kuulu luontoon

Ihmisen toiminnan vaikutuksesta luontoon päätyy paljon jätteitä, jotka aiheuttavat ympäristölle sekä suoria että välillisiä vaikutuksia. Pieneksi jauhautuneen mikromuovin kaikkia vaikutuksia ekosysteemeille ja ihmiselle ei vielä tunneta.

Mikromuovi kulkeutuu luonnosta ihmisiin

Jätteiden päätyminen luontoon huolimattoman käsittelyn seurauksena aiheuttaa ympäristölle monenlaisia haasteita. Eläimet voivat tukehtua purukumiiin tai saada myrkytyksen tupakantumpeista. Ne voivat myös jäädä jumiin pulloihin tai saada haavoja esimerkiksi lasinsiruista. Muovipullo erittää ympäristöön vaarallisia kemikaaleja ja säilyy luonnossa satoja vuosia ennen hajoamistaan. Patterit ja akut taas päästävät luontoon haitallisia raskasmetalleja, jotka voivat saastuttaa esimerkiksi pohjavettä.

Tehokkain tapa välttää roskaantumisen vaikutuksilta on estää roskien pääsy luontoon ja kerätä luontoon päätyneitä roskia pois. Kierrättämällä jätteet asianmukaisesti varmistat, että niiden sisältämät materiaalit ja raaka-aineet pääsevät takaisin kiertoon.

Muoviroska on vesistöillemme iso haaste. Eläimet ja linnut voivat niellä roskia ja tukehtua niihin. Lisäksi muovi erittää haitallisia kemikaaleja, joiden kaikkia vaikutuksia ympäristölle ei vielä tunneta.

Muovipullo voi kellua meressä

450 vuotta

ennen kuin se muuttuu mikromuoviksi.

Lähde: WWF

Puutarhajätteen mukana voi kulkeutua vieraslajeja

Puutarhajätteiden vienti yleisille viheralueille on kielletty ympäristönsuojelumääräyksissä. Puutarhajätteiden läjityskasat ovat yksi merkittävimpiä haitallisten vieraskasvilajien leviämisreittejä luontoon. Monien puutarhan vieraskasvien siemenet, varret ja juurten palat säilyvät puutarhajätteessä ja maassa, vaikka itse kasvia ei pihalta löytyisikään. Maatuvakaan puutarhajäte ei siis kuulu metsään!

Puutarhajätteet kannattaa kompostoida omalla pihalla. Lehdet voi silputa ruohonleikkurilla ja jättää paikalleen lannoittamaan nurmikkoa. Voit myös kerätä lehdet erilliseen lehtikompostiin. Pääkaupunkiseudulla puutarhajätettä otetaan vastaan myös Sortti-asemilla.

Puutarhajätteen, kuten leikkuujätteen, lehtien ja oksien vieminen luontoon on kiellettyä. Monimuotoisuuden heikkenemisen lisäksi puutarhajätteestä muodostuneet kasat rumentavat maisemaa ja vähentävät alueen virkistysarvoja.

Metsät ovat monimuotoisuuden aarreaitta

Metsät ovat sekä pinta-alaltaan että lajistoltaan Suomen merkittävin elinympäristö, sillä ne tarjoavat kodin yli 22 000 eliölajille. Tehometsätalous on supistanut erityisesti vanhojen metsien määrää, ja siksi esimerkiksi lahoavaa puuainesta hyödyntävät lajit ovat uhanalaistuneet. Metsien monimuotoisuutta ylläpidetään säilyttämällä metsässä kaikenikäisiä ja -lajisia puita.

31,2%

metsien lajeista on arvioitu uhanalaisiksi.

Lähde: Suomen Punainen lista 2019

“Miksi tätä metsää ei hoideta?”

Kaupungissa metsiä hoidetaan kestävästi niin, että myös tulevat sukupolvet voivat nauttia niistä. Puustoa uudistetaan vaiheittain, ja metsissä kasvaa erikokoisia puita jatkuvasti. Epäsiistiltä näyttävä pusikko tarjoaa suojaa ja ruokaa esimerkiksi linnuille ja aikaisin kukkivat pajut auttavat kevään ensimmäisiä pölyttäjiä. Tiheä aluspuusto harvenee luonnollisesti kilpaillessaan elintilasta.

Espoossa on paljon arvokkaita lähimetsiä, jotka kasvatetaan mahdollisimman pitkäikäisiksi ja monilajisiksi. Metsienhoidon tavoitteena taajamametsissä on metsän monimuotoisuus ja soveltuvuus virkistyskäyttöön. Lapsille oma lähimetsä on erityisen tärkeä luontosuhteen kehittymisen kannalta.

Elävä ja rikas metsäluonto ei rajoita sen virkistyskäyttömahdollisuuksia, joten arvokkaista lähimetsistä pääsevät nauttimaan niin kaupunkien asukkaat kuin luontokin. Vuonna 2020 Espoossa on rauhoitettu yhteensä 92 luonnonsuojelualuetta ja arvokkaita maisemia hoidetaan niiden ominaispiirteitä vahvistaen.

Haapa on metsän suosituin puu

Haavalla on metsäluonnon monimuotoisuudelle suuri merkitys, sillä ainoastaan sen seuralaisena viihtyviä lajeja on yli 200. Haavan rungolla viihtyvät monet käävät, jäkälät ja sammaleet. Sen lehdet puolestaan tarjoavat ravintoa monille eläimille. Haavan pehmeään puuainekseen tikan on helppo nakutella pesäkolo, jossa viihtyvät tikan poistuttua muutkin linnut tai liito-orava.

Omassa pihassa kannattaa suosia haapaa ja muita kotimaisia puulajeja. Jätä siis luonnostaan pihassa kasvava puu pystyyn aina kuin mahdollista ja ripusta siihen vaikka linnunpönttö.

Espoon Keskuspuisto on metsistä, niityistä, kallioista ja soista koostuva monimuotoinen alue keskellä kaupunkia. Kaupungissa lähimetsät tarjoavat monia mahdollisuuksia virkistäytymiselle.

Vanha puu

tarjoaa elinympäristön pieneliöille sekä ruokaa ja sopivan pesäkolon linnuille.

Eri-ikäinen puusto

mahdollistaa ekosysteemin jatkumisen ja metsän luonnollisen muutoksen.

Pusikko

tarjoaa pesäpaikkoja ja ruokaa linnuille ja vaikuttaa myönteisesti metsän pienilmastoon.

Kuolleet ja kaatuneet puut

tarjoavat elinympäristön ja ravintoa pien- eliöille ja maatuessaan ravintoa kasveille.

Vieraslajit vievät elintilaa alkuperäisiltä lajeilta

Vieraslajilla tarkoitetaan lajia, joka on levinnyt luontaiselta levinneisyys-alueeltaan uudelle alueelle ihmisen mukana joko tahattomasti tai tarkoituksellisesti. Haitalliset vieraslajit menestyvät uudessa elinympäristössään niin hyvin, että ne leviävät ympäristössä syrjäyttäen alueen alkuperäistä lajistoa.

Luonnon monimuotoisuuden kannalta haitallisia vieraslajeja Espoossa ovat jättiputket, kurtturuusu, jättipalsami, lupiini, aasialaiset tattaret, minkki ja supikoira.

Vieraslajeja torjutaan talkoilla

Kiinteistön omistajalla on velvollisuus poistaa havaitut haitalliset vieraslajit tontilta. Vieraslajien torjunnassa kustannustehokkainta on estää lajien leviäminen uusille alueille torjumalla leviäminen, kun vieraslajiesiintymät ovat vielä pienikokoisia. Espoon kaupunki torjuu vieraslajeja muiden kunnossapitotöiden ohessa.

Kuntien lisäksi vapaaehtoiset yhdistykset järjestävät vieraslajien kitkentää. Voit auttaa vieraslajien torjunnassa osallistumalla talkoisiin! Vieraslajitalkoot voi järjestää myös itse. Espoossa kaupunkitekniikan keskus tarjoaa talkoiden järjestämiseen tukea ja opastusta sekä tarvikkeita.

***Jättiputket** erittävät nestettä, joka voi aiheuttaa iholle palovamman kaltaisia rakkuloita reagoidessaan auringonvalon kanssa. Espoossa voit ilmoittaa kaupungin mailta löytämästäsi jättiputkiesiintymistä kaupungin palautejärjestelmään, jolloin ne käydään hävittämässä kaupungin toimesta.*

***Lupiini** leviää tehokkaasti siemenistä, jotka säilyttävät itämiskykynsä pitkään. Kun kasveja on vähän, ne kannattaa kaivaa maasta yksitellen juurineen.*

Näin voimme estää vieraslajeja leviämistä

Vieraslajit leviävät luontoon usein puutarhajätteen mukana tai maanmuokkauksen seurauksena. Ethän siis kuljeta kasvijätteitä metsään!

Vieraslajihavaintoja voi ilmoittaa kansalliseen vieraslajiportaaliin osoitteessa **www.vieraslajit.fi**. Espoon kaupungille havainnot voi ilmoittaa kaupungin palautejärjestelmän kautta.

Vieraslajeja saa kitkeä maanomistajan luvalla.

Kitke vieraslajit pihasta joko yksitellen tai niittämällä. Tärkeää on, että niittojätteitä ei jätetä levälleen kasvupaikalle niin, että vieraslaji juurtuu uudelleen tai rehevöittää maaperää.

Pyri käsittelemään vieraslajijätteet ja pintamaa mahdollisimman pienellä alalla niin, ettei kasvi leviä ympäristöön. Lisääntymiskykyisiä kasvinosia, kuten juuria ja siemeniä ei saa laittaa kompostiin.

Varminta on hävittää kasvijäte sekajätteen mukana, polttamalla tai kuivaamalla leikattu kasvijäte auringossa. Espoossa suurempia kuormia vieraslajeja sisältävää puutarhajätettä voi viedä suljetuissa jätessäkeissä Sortti-asemille.

Jättipalsami on helppo kitkeä itse

Espoossa kaupunkilaiset voivat auttaa vieraslajien torjunnassa ja kitkeä jättipalsamia talkoilla myös kaupungin mailla. Yksivuotisen jättipalsamin leviäminen voidaan estää, jos kasvit kitketään tai niitetään ennen kasvin kukkimista. Jättipalsami lisääntyy herkästi, sillä se poksauttaa siemenkotansa auki niin, että siemenet leviävät laajalle alueelle.

Alkukesästä kitketyt pienet jättipalsamin versot voi kitkemisen jälkeen jättää kasoissa maahan maatumaan. Kukkimaan ehtineet kasvit haetaan Espoossa kaupungin toimesta jätessäkeissä.

Lumoudu kaupunkiluonnosta

kuvat: Vesa Turtola, Juha Jantunen, Aino Peltola

Viheralueiden pirstaloituminen on uhka lajien säilymiselle

Etenkin kaupungeissa viheralueiden pirstoutuminen yhä pienemmiksi alueiksi on merkittävä luonnon monimuotoisuutta uhkaava tekijä. Kaavoituksella turvataan ekologisten käytävien säilyminen niin, että elinympäristöt eivät eristäydy toisistaan. Hyvin suunniteltu ja sijoitettu rakentaminen vähentää luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvia uhkia merkittävästi.

Ympäristöarvot turvataan maankäytön suunnittelulla

Kaupungeissa ympäristön ja rakentamisen tarpeet pyritään sovittamaan yhteen. Viheralueverkostossa luonnon ydinalueita ja monimuotoisuudelle tärkeitä virtavesiä täydentävät rakennetut viheryhteydet, kuten pääteiden yli kulkevat vihersillat ja eläinten alikulkutunnelit.

Espoossa ekologiset yhteydet otetaan kaavoituksen luontoselvityksissä huomioon jo varhaisessa vaiheessa. Kaupunkilaiset voivat auttaa kaupunkia huomioimaan ympäristöarvot ottamalla kantaa kaavoitushankkeisiin.

Pihat ovat osa viherverkostoa

Myös yksityiset pihat voivat toimia ekologisena yhteytenä ja linkittää puistoja ja viheralueita toisiinsa. Esimerkiksi kaupungeissa elävät liito-oravat hyödyntävät liikkuessaan pihapuiden tarjoamaa suojaa. Pihapiirien monimuotoisuudella turvataan viheralueiden muodostaman verkoston yhtenäisyys osana laajempaa kaupungin viherverkostoa.

Kaupungeissa valosaaste sekoittaa monen lajin luonnollisen rytmin ja vaikeuttaa niiden ruuanhankintaa, lisääntymistä ja liikkumista. Voit vähentää valosaastetta sammuttamalla tarpeettomat pihavalot yöksi, valitsemalla himmeämpiä lamppuja ja suuntaamalla niiden valon osoittamaan alas.

Eläinten alikulkutunnelit yhdistävät luonnon ydinalueita toisiinsa ja vähentävät eläinten aiheuttamia liikenneonnettomuuksia.

Tienvarsien hoitamattomuus on lahja luonnolle

Yksipuolisten istutusten ja nurmialueiden liiallisen hoidon seurauksena niittykasvit ja niitä hyödyntävät hyönteiset ovat vaarantuneet. Tienpientareita ja nurmikoita voidaan muuttaa niityiksi, joilla kasvit saavat rehottaa ja kukat kukkia. Parhaimmillaan paahteiset tienpientareet ja rautateiden varret voivat tarjota elinympäristön esimerkiksi perinnebiotooppien uhanalaiselle lajistolle.

Espoossa luonnon ydinalueet ja viheryhteydet on kartoitettu niiden säilymisen turvaamiseksi. Yhteyksien pullonkauloja kehitetään niin, että verkosto jatkuu yhtenäisenä. Luonto ei tunne kaupunkien rajoja, joten ekologiset yhteydet turvataan niin maakunnallisella kuin paikallisellakin tasolla. Kartassa yhtenäinen värialue kuvaa paikallisesti merkittävää kohdetta ja viivoitettu alue maakunnallisesti tärkeää aluetta.

Lumoudu kaupunkiluonnosta

kartta:
kuvat:

Espoon ympäristökeskus
Espoon ympäristökeskus,
Joni Viitanen, Heimo Rajaniemi

Monimuotoisuutta varjellaan arkisilla valinnoilla

Merkittävin yksittäinen syy luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen on ihmisten ruoantuotanto. Kasvavan väestön ruuantuotannon tarpeisiin raivataan yhä uusia luonnontilaisia elinympäristöjä. Vastuullinen kuluttaja huomioi ympäristön päivittäisessä toiminnassaan.

Monimuotoisuus kuuluu myös lautaselle

Yksilön tärkeimmät valinnat ympäristön kannalta koskevat sitä, mitä syömmme. Kestämättömän ruoantuotannon vaikutukset näkyvät maailmanlaajuisesti ympäristön pilaantumisenä ja luonnonvarojen ehtymisenä, kun viljelmien tieltä raivataan päivittäin elinympäristöjä, joita alueella luontaisesti esiintyy. Maataloustuotannon tehokkuus ja yksipuolisuus sekä kasvinsuojeluaineiden käyttö haittaavat maatalousympäristön lajien menestymistä.

Luonnonmukaisella viljelyllä luonto pysyy monimuotoisempaa kun maaperän eliöitä vaalitaan eikä vesistöihin ja ympäröivään luontoon pääse torjunta-aineita tai lannoitteita. Luomutuotannosta hyötyvät erityisesti kasvit ja pölyttäjät.

Ympäristötietoinen kuluttaja suosii paikallisesti tuotettua kasvisruokaa ja välttää ruokahävikin syntymistä. Kalatiskiltä mukaan kannattaa napata kotimaista sisävesien kalaa, kuten vastuullisesti kasvatettua kirjolohta, muikkuja tai sisävesistä kalastettua kuhaa.

Itse viljeltyt kasvikset ovat todellista lähiruokaa ja oiva mahdollisuus ruokavalion monipuolistamiseen. Espoossa on useita viljelypalstoja, joilla pääsee työntämään kätensä multa.

Osta vain tarpeeseen

Yhtenä tärkeänä luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen syynä on luonnollisten elinympäristöjen tuhoutuminen maankäytön muutosten seurauksena. Tämä johtuu ihmisten aiheuttamasta luonnonvarojen ylikulutuksesta. Kaikki suomalaisten aiheuttamat vaikutukset eivät näy rajojemme sisäpuolella. Esimerkiksi uuden kännykän valmistamiseen tarvitaan jopa 30 eri metallia, joiden kaivaminen vaarantaa elinympäristöjä erityisesti kehittyvissä maissa.

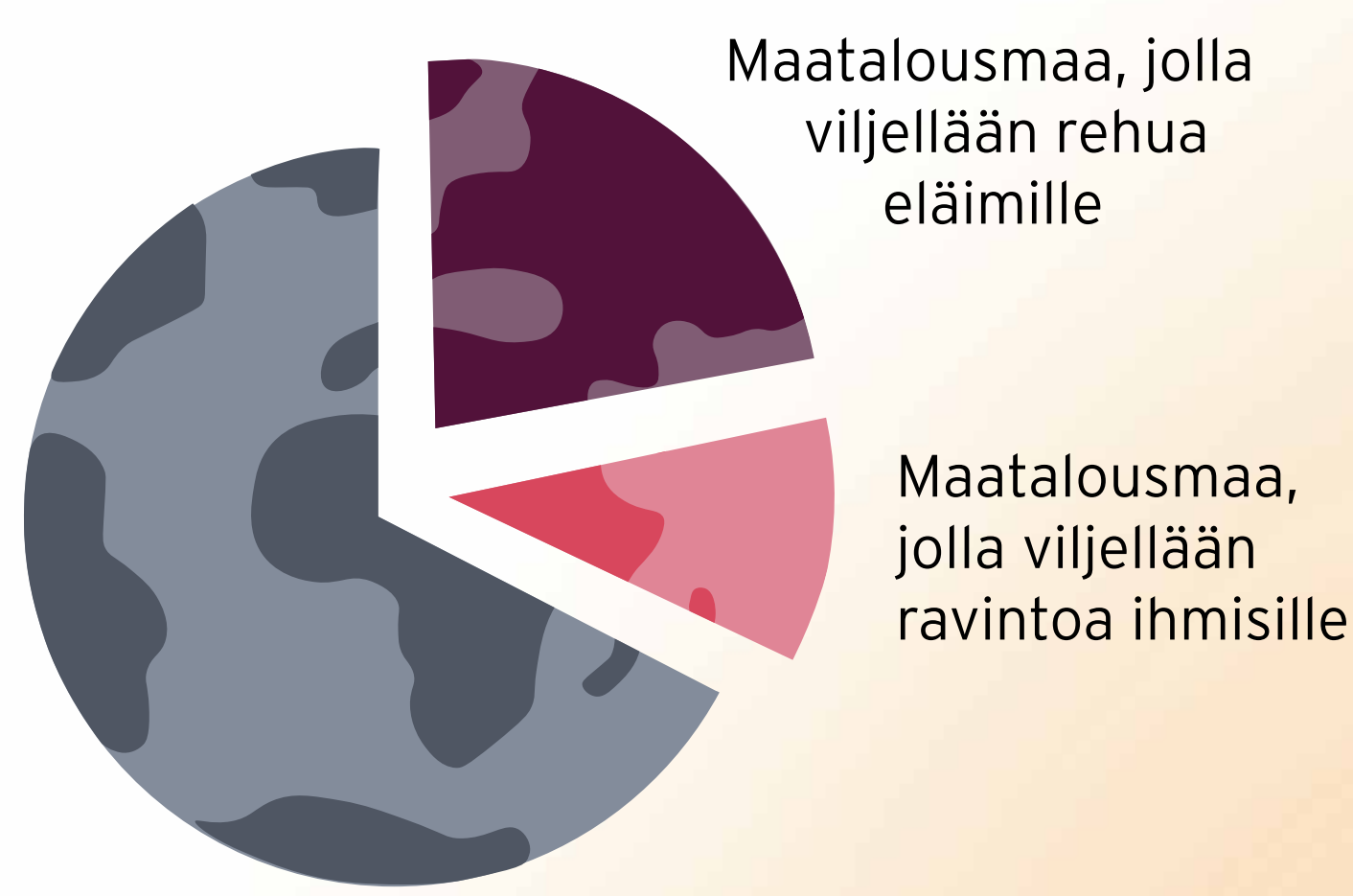
Kuluttajana voit vaikuttaa luonnonvarojen liialliseen käyttöön vähentämällä kulutustasi ja hankkimalla uusia tavaroita ainoastaan tarpeeseen. Jo käyttöön otetut luonnonvarat hyödynnetään tehokkaasti, kun tavaroita korjataan, lainataan ja ostetaan käytettynä.

Jos jokainen maailmassa kuluttaisi yhtä paljon kuin suomalainen, tarvitsisimme

4 maapalloa.

Lihakarjan tuotanto vie paljon pinta-alaa

Lihantuotannon vaikutukset ovat merkittäviä sekä ilmaston että luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta. Eläinperäisten ruoka-aineiden tuotanto vaatii enemmän maa-alaa kuin viljan ja kasvien tuotanto, sillä tuotantoeläinten ravintoa kasvatetaan pelloilla, joilla voitaisiin tuottaa ravintoa ihmisille. Kun ihmiset hyödyntävät kasvisproteiinia syömällä kasvispainotteista ruokaa, viljelty ravinto saadaan suoraan ihmisten käyttöön.

Pinta-alaosuudet on laskettu maapallon jäättömästä maapinta-alasta.

Lähde: YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö FAO 2012

Vaikuta!

Luonnon monimuotoisuus koskettaa meitä kaikkia. Osallistu siis luonnon hyväksi tehtävään työhön ja jaa tietoa monimuotoisuudesta myös lähipiirissäsi. Jo pienillä teoilla on merkitystä: järjestäisitkö taloyhtiössäsi lahoppuukarnevaalit tai osallistuisitko virtavesitalkoisiin?